

Základní informace o počítačové síti a IT na Gymnáziu Velké Meziříčí (GVM)

Obsah:

1	ÚVODEM	1
2	POČÍTAČE A POČÍTAČOVÁ SÍŤ NA GVM	1
2.1	UČEBNY S POČÍTAČI	1
2.2	ÚČET A HESLO	2
2.3	PRVNÍ PŘIHLÁŠENÍ	3
2.4	ODHLÁŠENÍ ZE SYSTÉMU	3
2.5	DOMOVSKÝ ADRESÁŘ	3
3	ELEKTRONICKÁ POŠTA	3
4	WWW	4
5	WI-FI NA GVM	4
6	IM A SOCIÁLNÍ SÍTĚ	5
7	PRACOVNÍ STANICE S OS WINDOWS	5
7.1	ZMĚNA HESLA	5
7.2	PROGRAMY A WWW BROWSERY	5
8	A CO DÁL?	5
	PŘÍLOHA – NETIQUETTE ANEB JAK SE CHOVAT NA SÍTI SÍTÍ	6

1 Úvodem

Tento text vám přinášejí pracovníci oddělení Informatiky a výpočetní techniky (IVT), tedy lidé, kteří se starají o chod počítačů a sítě na gymnáziu. Na pracovníky IVT se můžete obracet nejen s připomínkami k obsahu tohoto spisku, ale i s dalšími dotazy a náměty k počítačovému vybavení a jeho provozu.

Je ovšem nutno podotknout, že je ve vašem vlastním zájmu se nejprve zevrubně seznámit se všemi dostupnými informacemi, tímto spiskem počínaje a nástěnkami a Webem (ne)konče. Komunikace s uživateli ignorujícími informace, jejichž zveřejnění znamenalo ne úplně triviální úsilí, bývá dosti stresující, a to pro obě strany. Je dobré si uvědomit, že ten, kdo informace do nějaké čitelné podoby sepsal, je schopen vcelku rychle poznat, jestli jste je četli, nebo jen zabíjíte jeho čas.

Nejefektivnějším způsobem komunikace s IVT je e-mail (vždy je preferován před osobní návštěvou), pro dotazy používejte dvorakpavel@gvm.cz (správa sítě), smutny@gvm.cz (učitel ICT).

2 Počítače a počítačová síť na GVM

Jak velice brzy zjistíte, počítače jsou jedním z nejdůležitějších nástrojů nejen k programování či surfování po síti, ale zejména ke komunikaci s ostatními studenty, vyučujícími a dalšími pracovníky gymnázia. Zpřístupňují závažné informace o provozu počítačové sítě a jiném dění na GVM.

Zde se zaměříme na obecné informace o počítačích na GVM, případné zvláštnosti a neobvyklosti, a také na to, jaký přístup k výpočetní technice gymnázium od svých studentů očekává. Vše další byste měli být schopni si po vstřebání těchto znalostí zjistit sami z dalších zdrojů.

2.1 Učebny s počítači

Studentům je k dispozici 37 (březen 2012) pracovních míst u PC s Windows. Studentům přístupné počítače se nacházejí v počítačové učebně IVT1 – 18 míst a IVT2 – 18 míst, klubovně – 1 místo. Pro vstup do *počítačových* učeben je potřebné svolení vyučujícího či správce počítačové sítě.

Věnujte pozornost provozním pokynům vyvěšovaným na nástěnce před učebnou IVT2 a Informačním stránkám dostupných na adrese <http://mail.gvm.cz>.

K odložení svrchního oblečení a bot studentů slouží **pouze a jen** šatna, která se nachází ve sklepě gymnázia. Odložené oblečení (včetně bot) před učebnami IVT bude vyhazováno do odpadkového koše (nikoliv do koše v systému Windows :-D)!

2.2 Účet a heslo

Pro práci na počítačích potřebujete mít na nich účet a umět se nalogovat (přihlásit). Mít účet znamená, že počítač bude znát Vaše přihlašovací jméno (username nebo-li váš login) kterým řeknete, že jste to Vy, kdo na něm chce teď pracovat, a musí znát Vaše heslo, kterým mu to potvrdíte. Bude znát také vaše skutečné jméno a příjmení, bude pro vás rezervovat místo na pevných discích a bude připraven Vám sloužit.

Účet **neznamená**, že za použití počítače platíte, je to oprávnění k práci na daném stroji. Novým studentům byl účet zřízen automaticky na windowsovském serveru (servery jsou pojmenovány DC – jeho hlavním úkolem je ověřování uživatelů, přístup k síti a k Internetu, FILE – jeho hlavním úkolem je správa souborů, správa tisku, webové stránky <http://mail.gvm.cz>, EXCHANGE – jeho úkolem je zaslání a přijímání elektronické pošty a server BACKUP – úkolem je zálohování a aktualizace antivirového programu).

Každý student má jako jediné a stálé přístupové jméno ke svým účtům na gymnáziu nastaven jednoznačný login vzniklý z Vašeho příjmení (ořezán na maximální délku 8 znaků s případným rozlišením stejných loginů počátečním písmenem jména nebo číslem – výsledkem je třeba *novakp*, *novak2 atp.*). Svůj login získáte v prvních hodinách předmětu ICT nebo návštěvou kabinetu IVT2, kde Vám správce povolí užívání svého účtu (při vytvoření je užívání účtu defaultně zakázáno) a přidělí heslo do systému (které si samozřejmě po prvním přihlášení změníte).

Nepůjde-li Vám se přihlásit, zkontrolujte, zda správně zadáváte login (username) a samozřejmě i heslo – pozor si dejte hlavně na rozdíly mezi českou a anglickou klávesnicí (y/z) a nezaměňujte znak 1 (znak jedničky) a l (znak pro písmeno eL), 0 (znak nuly) a O (znak písmene óóó). Heslo musí být alespoň **8 znaků dlouhé, musí obsahovat** alespoň jedno číslo, jedno malé písmeno a jedno velké písmeno. Zde připomeňme, že **jste se (při převzetí hesla a na začátku každého školního roku) podpisem zavázali k dodržování pravidel užívání počítačové sítě na gymnáziu (Řád učebny výpočetní techniky) a dalšími neméně důležitými dokumenty (tento spisek apod.)**, jejich několikanásobné pročtení a vstřebání je proto samozřejmostí. Při nedodržování těchto pravidel se vystavujete postihu (blokování účtu, zrušení účtu, podmíněné vyloučení ze studia apod.).

S víceuživatelským operačním systémem (na GVM Windows Server 2008 R2) mohou v jednu chvíli pracovat desítky uživatelů, může na něm v danou chvíli probíhat velké množství procesů, které nemají s Vámi, sedícími u klávesnice, nic společného. Nalogoáním (přihlášením) je vám propůjčeno právo využívat *část výkonu* stroje, nikoli stroj celý. Tomu je nutné přizpůsobit své chování: stroj nepřetěžovat, **nevypínat** ani **neresetovat** bez přímého souhlasu správce či vyučujícího (což **se týká všech stanic** bez rozdílu operačního systému – běžný uživatel se pouze přihlašuje a odhlašuje), respektovat pravidla zvláště v oblasti bezpečnosti a soukromí ostatních uživatelů. Samozřejmě také chránit svůj účet, své heslo.

Vaše heslo je poměrně zásadní věcí, ke které se vyplatí od začátku přistupovat odpovědně. Počáteční heslo bylo generováno tak, aby se nedalo snadno odhalit a přitom bylo stále ještě zapamatovatelné. Budete-li si ho chtít změnit, inspirujte se jeho složitostí a hlavně si své heslo vždy pamatujte a nikomu dalšímu ho nesdělte. Počítače jsou zapojené do celosvětové sítě, kde je nutné dbát na bezpečnost. **Každý uživatel zodpovídá za to, aby nikdo nezneužil jeho účet, a pokud se tak stane, ponese si následky.** Budete-li mít jen stín podezření, že někdo jiný zná Vaše heslo, okamžitě je změňte (je dobré měnit své heslo i pravidelně, řekněme jednou za čtvrt či půl roku). Máte-li pocit, že

se něco neoprávněného děje s Vaším účtem (mizí či naopak přibývají soubory, systém Vám říká, že jste se naposledy přihlásili jindy, než si myslíte), kontaktujte raději ihned správce systému. Zapomenete-li heslo, kontaktujte správce sítě.

U počítače se chovejte civilizovaně, nikoho neobtěžujte ať už činností na počítači či vlastním chováním, zbytečně neblokuje stroj využitelný možná smysluplněji ostatními. Naopak se nebojte vyžadovat práci umožňující prostředí a nebude-li výtržník přístupný rozumné domluvě, neváhejte kontaktovat správce či ostatní zaměstnance IVT – dobře si ale rozmyslete, zda jste opravdu vyčerpali jiné možnosti řešení svého problému.

2.3 První přihlášení

Poprvé se půjdete nalogovat do některé počítačové učebny k některé pracovní stanici. K dispozici jsou pracovní stanice pojmenované Nymfe* a Hydra* s operačním systémem Windows XP Pro SP3 (učebna IVT2 a IVT1).

Za výzvu *Uživatelské jméno*: vyplníte svoje uživatelské jméno a za *Heslo*: své heslo (a Enter). Heslo se samozřejmě zobrazuje hvězdičkovou notací. Nepodaří-li se vám správně zadat heslo či jméno, systém odpoví *chybovou hláškou* a dá vám další šanci – **počet šancí je omezený!!!** Pokud heslo obsahuje číslice či jiné divné znaky (a to obsahuje!), může být důvodem neúspěšného nalogování nestandardní nastavení klávesnice. Nastavení klávesnice si můžete ověřit zkusmým zadáním sporných znaků v políčku *Uživatelské jméno*. Budete-li úspěšní, objeví se po chvíli (větší či menší, závisí na aktuálním zatížení serveru) pracovní plocha grafického prostředí Windows.

2.4 Odhlášení ze systému

Jak z toho ven? Nikdy nenechávejte "otevřenou session", tj. neodcházejte od neukončeného sezení. Ukončete všechny svoje aplikace, potom se úplně odhlašte (Start – Vypnout – Odhlásit Uživatele ... či jen Start – Odhlásit uživatele ...). Korektní odhlášení je indikováno novým přihlašovacím oknem, aby dostal šanci i další zájemce.

Kvůli velkému množství stanic je na gymnáziu používána centralizovaná správa hesel, takže stačí změnit heslo na jednom stroji, a bude platit na všech ostatních.

2.5 Domovský adresář

Při práci máte k dispozici svůj soukromý prostor na disku – domovský adresář H:\. Snažte se zabrané místo minimalizovat, na stejném disku mají svá data i stovky Vašich kolegů a v případě přeplnění svazku může správce přikročit k některým nepopulárním opatřením.

Domovské adresáře jsou sdílené na všech strojích gymnázia. To znamená, že bez nějakých dodatečných kroků jsou dostupné na kterékoli stanici v počítačové síti GVM, kde se přihlásíte, v tom stavu, v jakém jste je minule zanechali.

3 Elektronická pošta

Stejně jako domovský adresář je na všech pracovních stanicích dostupná Vaše e-mailová schránka. Poštu nejen čtete, ale také **přečtenou poštu průběžně mažete**.

Pokud chceme na Internetu označit uživatele, uvedeme jeho jméno a za zavináč adresu stroje či domény, například jezisek@gvm.cz (takto konstruovanou adresu použijeme například při odesílání elektronické pošty hlavně před vánoci). Vaše adresa na gymnáziu je vash-login@gvm.cz (popř. prijmeni.jmeno@gvm.cz – v případě shodného jména adresa doplněna číslovkou).

Poslat někomu poštu a číst si poštu, která vám přišla, můžete několika způsoby. Vzdálený přístup k elektronické poště (odkudkoliv – jak ze sítě gymnázia, tak z Internetu) je umožněn prostřednictvím **www** stránek školy zobrazených na libovolném počítači v síti Internet. Z důvodů Vaší

maximální bezpečnosti je používán zabezpečený přenos dat protokolem **https**. Pokud obdržíte výstražné hlášení o certifikátu serveru, pokračujte bez obav tlačítkem ANO. Musíte certifikát přijmout (a nainstalovat), certifikát vydal server EXCHANGE (doméno adresa mail.gvm.cz), pravidelně **každých pět let je certifikát aktualizován!** Stačí se jen přihlásit. WWW adresa pro vzdálený přístup k elektronické poště je následující: <https://mail.gvm.cz/owa>. Pokud Vám nebyl přístup umožněn, kontaktujte správce sítě e-mailem: dvorakpavel@gvm.cz.

Při odesílání pošty je nutné uvést adresáta do položky **Komu**, jednořádkové shrnutí obsahu dopisu **Věc**. Obzvláště položka **Věc** je *nesmírně důležitá*, a to nejen při psaní správci systému. Je dobré si uvědomit, že jsou lidé, kteří denně dostávají stovky dopisů, a mnohdy se orientují jen podle obsahu políčka **Věc**. Je mnohem přínosnější odeslat dopis s Věc: Nymfe04 divně píská, než s **Věc**: Pomoc, Od Petra či dokonce HEEEEELP!!! (ano, i toto se stává). Zvláště poslední varianta, s velkými písmeny a vykřičníky, je považována za velmi arogantní a neslušnou, neboť příjemce má oprávněný pocit, že na něho křičíte. Těmto jevům je doporučením hodné vyhnout se i v textu dopisu, svou náladu naopak můžete vyjádřit pomocí emotikonů: :-), :-{.

Upozornění: Odesílání e-mailů s přílohou větší než 10 MB je blokováno. Pro odeslání větší zásilky použijte např. Uschovnu.cz. Velikost Vaší e-mailové schránky je omezena na 2 GB. **Poštu pravidelně čtěte**, popř. **si ji přesměřujte** (nechte preposílat na Váš veřejný e-mail na Seznamu, Google apod.).

4 WWW

World Wide Web je souhrn serverů na Internetu, poskytující vzájemně se odkazující dokumenty a informační zdroje pomocí protokolu HTTP (HyperText Transfer Protocol). K přístupu je nutný WWW prohlížeč (browser), na PC v učebnách je standardní Internet Explorer, dále je zde nainstalována Opera a Firefox, Chrome.

Dokumentů je na Webu nepřehledné množství, vyhledání konkrétní informace může být (a většinou je) hodně náročné. Proto existují obdoby Zlatých stránek či vyhledávací stroje, které se pravidelně rozhlížejí po světě a indexují obsah dostupných WWW serverů. Dávají pak možnost snadno nalézt dokument týkající se nějakého tématu nebo obsahující zadaná slova či jinak odpovídající našim kritériím. Znáмым je třeba Google (<http://www.google.com>), či na český web se specializující Seznam (<http://www.seznam.cz>) či Centrum (<http://www.centrum.cz>). Každý si oblíbí postupem času několik základních míst, pro Vás je velice důležitá domovská stránka GVM (<http://www.gvm.cz>) a Informační stránky (<http://mail.gvm.cz>), kde se dozvíte nejaktuálnější obsah právě tohoto dokumentu, návody na řešení nastalých problémů s užíváním PC na GVM a další technické informace o provozu počítačové sítě na GVM. Pamatujte, že i pro práci s Webem platí pravidla – je tedy vhodné jít si hambaté obrázky prohlížet raději do internetové kavárny.

5 Wi-fi na GVM

Na gymnáziu je zprovozněna bezdrátová síť, jeden přístupový bod je umístěn v kabinetě fyziky v prvním nadzemním podlaží (síť GVM2) a druhý ve skladu učebnic v přízemí (síť GVM1). Zájemci z řad studentů a zaměstnanců se mohou připojit pomocí vlastních IT prostředků k síti gymnázia. Několik technických parametrů: název bezdrátové sítě (ESSID): **GVM1, GVM2**, pásmo: 2,4 GHz (B + G + N), zabezpečení: WPA2. Případní zájemci musí pro úspěšné připojení k bezdrátové síti na GVM zadat své přihlašovací údaje (stejně jako při přihlašování do sítě GVM na počítačích gymnázia) na adrese **http://10.0.0.100:82/** a zadat sdílený **klíč pro WPA2** komunikaci. Dosah signálu je cca 50 metrů od kabinetu fyziky či skladu učebnic (dosah závisí na kvalitě Vašeho přijímače a na počtu a síle stěn mezi Vámi a přijímačem v budově gymnázia). Při připojení můžete využívat připojení k Internetu. Po 10 hodinách nečinnosti se připojení automaticky ukončí.

6 IM a sociální sítě

IM (zkratka z Instant Messenging) je [internetová](#) služba, umožňující svým uživatelům sledovat, kteří jejich přátelé jsou právě připojeni, a dle potřeby jim posílat zprávy, chatovat, přeposílat soubory mezi uživateli a i jinak komunikovat. Hlavní výhodou oproti používání např. e-mailu spočívá v principu odesílání a přijímání zpráv v reálném čase. Velmi známé a používané služby IM jsou Skype, ICQ, Jabbera apod. Na počítačích GVM je nainstalován program ICQ, studenti jej mohou využívat ve volném provozu, při výuce pravidla určuje vyučující!

V posledních měsících zažívají boom **sociální sítě** (= propojená skupina lidí, kteří se navzájem ovlivňují, sociální síť se tvoří na základě zájmů, rodinných vazeb nebo z jiných důvodů – asi nejznámější je *Facebook*, *Lide.cz*, ... Využívání této služby během výuky je stanoveno vyučujícím!

7 Pracovní stanice s OS Windows

Počítače by měly být spuštěné s naběhnutým operačním systémem Windows. Je třeba pečlivě vyplnit Uživatelské jméno a Heslo. Po přihlášení budete mít připojen domovský adresář (H:\ ... HOME) z datového serveru FILE.

7.1 Změna hesla

Trojkombo kláves **Ctrl-Alt-Del** slouží ke změně Vašeho hesla během práce ve Windows, k dočasnému uzamčení pracovní stanice (nedoporučuji uzamykání na delší dobu než je nutné – odskočení si, na něco se zeptat kolegy či vyučujícího atd., při příliš dlouhém uzamčení stanice (15 min. a více) vám hrozí pozornost správce, což není nikdy příliš dobré), k výpisu a případnému ukončení běžících procesů. Pro ukončení práce s Windows klikněte v nabídce *Start* na položku *Odhlásit uživatele ...* či *Start – Vypnout – Odhlásit uživatele ...* Jiné možnosti nezaklikávejte, vedou k resetování nebo k vypnutí počítače (což jak jistě dobře víte, je zakázáno – porušení je trestáno blokadou účtu!).

7.2 Programy a WWW browsery

Na všech PC jsou dostupné základní aplikace. Mezi ně patří prohlížeče MS Internet Explorer, Opera, Firefox, Chrome ... V učebnách (většinou na serveru) jsou nainstalovány zejména programy potřebné pro výuku. V případě, že přijdete k některému počítači s Windows, který je vypnutý, zapněte jej (samozřejmě, pokud není u počítače cedule s nápisem *nezapínat* či *nefunkční*).

Sledujte **Technické informace** na Informačních stránkách dostupných na <http://mail.gvm.cz>. Najdete tam aktualizovaný a bližší popis některých aplikací a služeb, které můžete používat.

Při „brouzdání“ **čtete pozorně hlášky** svého prohlížeče, **neodklikávejte** pouze **tlačítko ANO** – většinou se jedná o viry, spyware (nechtěný software stahovaný do počítače) či podobnou havěť. **Neinstalujte** žádné programy z Internetu (ani jiných datových médií).

8 A co dál?

WWW stránka Technických informací dostupná na <http://mail.gvm.cz> obsahuje velké množství informací o možnostech a používání počítačů na gymnáziu. Najdete zde návod, jak používat méně běžné periferie, jak tisknout na síťových tiskárnách atd. To, že zde doporučujeme všechny dostupné informace pročíst, je vedeno nejen snahou zabránit dotazům, které jsou již zodpovězeny, ale naším přesvědčením, že to může být pro Vás užitečné. Je dobré alespoň vědět, že tyto informační zdroje existují, a v případě problémů či potřeby, před položením dotazu, do nich nahlédnout. Cenné rady a pomoc Vám mohou poskytnout i Vaši kolegové v počítačových učebnách.

Mohlo by se zdát, že tento text obsahuje nadměrné množství zákazů, příkazů, a jim podobných. Všechna zde uvedená doporučení jsou ale vedena snahou poskytnout všem uživatelům rozumné pracovní prostředí. K tomu patří i dodržování psaných i nepsaných pravidel a zvyklostí.

Počítače a počítačová síť není na gymnáziu na hraní – je to nástroj, který velké množství lidí potřebuje ke své práci. Potlačte proto, prosím, své nutkání vyzkoušet na něm svoje crackerské schopnosti či rozpoutat zde intelektuální souboj se správcem systému. Neradi bychom Vás na nástěnkách seznamovali s protokoly o vyloučení studentů, kteří některé základní principy nerespektovali.

Nejen správce systému Vám bude všemožně nápomocen v efektivním využívání počítačů a objevování jejich možností.

I když se budete chovat podle všech výše uvedených doporučení, stane se jistě mnohokrát, že se systém s Vámi nebude bavit. Na Informačních stránkách (<http://mail.gvm.cz>) můžete najít řešení nejčastějších chyb, jaké Vás mohou potkat. Čtěte důkladně, co Vám systém říká, a pokud nebudete vědět, co tím míní, zkuste se zeptat zkušenějšího kolegy či si zde najít obdobnou hlášku a vyzkoušet doporučené řešení.

Příloha – Netiquette aneb Jak se chovat na Síti sítí

Před deseti lety začínala expanze Internetu ve vyspělých zemích a přicházeli na něj ve velkém noví uživatelé, kteří neznali jeho tehdejší kulturu a zvyklosti, ale ani technické základy sítí. Internetová komunita se pro ně pokusila stručně vyjmenovat základní pravidla chování, jakousi etiketu na síti. Většina pravidel je stále platných a bohužel také pro většinu uživatelů neznámých, takže se někdy chovají na síti jako sloni v porcelánu ...

Když před deseti lety začínala expanze Internetu ve vyspělých zemích, málokdo tušil, jak se toto nové médium rozšíří a jaký bude mít v krátké době význam. Dokonce i společnost Microsoft při uvedení tehdejší novinky Windows 95 fenomén svobodné sítě podcenila. Na Síť sítí přicházeli ve velkém noví uživatelé, kteří neznali jeho tehdejší zažitou kulturu a zvyklosti, a pochopitelně ani tech. základy sítí.

Internetová komunita se cítila často neohleduplným chováním nováčků omezována nebo často i ohrožována, a pokusila se pro ně stručně vyjmenovat základní pravidla chování, jakousi etiketu na síti. Pro tato pravidla se používá hezký anglický idiom netiquette (net+etiquette), čili něco jako **síťová etiketa**. Pravidla se dostala i do informačních poznámek Network Working Group (Pracovní skupina sítě) zvaných Request For Comments (Žádosti o komentáře) pod číslem 1855 ([RFC 1855](#)), tedy do jakéhosi systému přijímání standardů na síti. Jistě jste se setkali se zdlouhavým stahováním e-mailu s neúměrně velkou přílohou nebo s diskusí, která vás od čtení fóra vysloveně odradila. Ale netiquette není zákon, a proto chování podle ní nelze vynutit. **Je to sice jen soubor doporučení, ale ten, kdo se jimi neřídí, brzy pocítí nelibost ze strany internetové komunity, mnohdy i administrátorů, kteří mají prostředky zájmy komunity hájit.**

Desatero slušného chování – základní pravidla netiquette:

- Neměl bys používat počítač k tomu, abys škodil ostatním lidem.
- Neměl bys bránit ostatním lidem pracovat na počítači.
- Neměl bys čmukat v cizích souborech.
- Neměl bys pomoci počítače krást.
- Neměl bys pomoci počítače šířit fámy.
- Neměl bys používat ani kopírovat program, za který jsi nezaplatil.
- Neměl bys používat prostředky na cizím počítači bez svolení.
- Neměl bys upírat ostatním lidem užívat svůj intelekt.
- Měl bys myslet na společenské souvislosti programu, který píšeš.
- Měl bys používat počítač s respektem a úvážlivostí.

Využívání zdrojů je velmi sobecké například tehdy, když jsi celý den připojen k nějakému serveru přes telnet; buď připojen jen nezbytně nutnou dobu; uvědom si, že ostatním uživatelům sítě (zbytečně) ubíráš část přenosového pásma. Snaž se využívat místní (nebo alespoň blízké) kopie např. webových stránek (angl. tzv.

mirrors – zrcadla). Pokud se připojuješ k prostředku, o kterém víš, že je využíván také firmou, jež jej provozuje, snaž se jej v pracovní době raději nevyužívat; můžeš se přeci připojit jindy. Zvláště při stahování velkých souborů poštu kontroluj pravidelně a co nejčastěji; udržuj v přihrádce (angl. mailbox) minimum zpráv. Samozřejmostí je kontrola počítače na přítomnost virů.

Bezpečnost provozu:

- **nezůstávej přihlášený**, pokud od počítače odcházíš; po dobu krátké nepřítomnosti jej lze zamknout (angl. "lock", příkazem Ctrl + Alt + Del – Lock Workstation),
- **měj pravidelně a často hesla**; hesla by neměla být jednoduchá, tedy ne pár písmen a ne tvé jméno; nejlepší je náhodná, dostatečně dlouhá kombinace čísel a malých a velkých písmen,
- **heslo NIKDY nikomu neprozrazuj, dokonce ani administrátorům – ti by jej neměli potřebovat.**

Jsou jedinci, kteří používají stejné heslo všude a pro jistotu si ho napíší fixem zesponu na klávesnici. Zkuste si otestovat své kolegy, budete překvapeni!

Dodržování práv:

- **snaž se si udržet respekt k ostatním**; nelej jim špínu na hlavu – mohou tě za to zažalovat,
- před použitím nějakého díla se seznam s autorskými právy k němu příslušnými; **většinou nelze bez svolení publikovat cizí článek** nebo kopírovat komerční programy,
- nepublikuj a neposílej nikomu obscenosti, perverznosti či pornografii; Internet je sice svobodné médium, ale zdravý rozum ti jistě napoví, že **svobodu nelze zneužívat a že má nějaké meze.**

Komunikace jeden s jedním a jeden s mnoha

Komunikace je základem Internetu, používáme e-mail, chat, ICQ, konference a další a další služby.

Pravidel je celá řada, nejprve vyberme některé, týkající se **e-mailu**:

- pokud nemáš vlastní připojení, ověř si, jak je to s vlastnictvím e-mailu; tvůj e-mail např. v práci může patřit tvému zaměstnavateli, a tedy jej nelze používat pro soukromou poštu,
- **předpokládej, že mail není bezpečný**; tedy to, co bys nenapsal na pohlednici, nepiš ani do e-mailu; na druhou stranu: u doručeného mailu se přesvědči, zda je od toho, od koho si myslíš, že má být,
- **pokud přeposíláš mail, nech jej v původním znění**; pokud jde o osobní dopis a posíláš jej do skupiny, vyžádej si nejprve svolení autora; můžeš samozřejmě původní mail zkrátit či odpovídající místa označit, ale tak aby význam zůstal nezměněn,
- **nikdy neposílej řetězové dopisy**; tato činnost je velmi tvrdě postihována,
- nikdy také **neposílej tzv. spam**; jde o zasílání nevyžádaných (většinou komerčních) e-mailů na více adres najednou,
- zlaté pravidlo zní: **buď konzervativní v tom, co posíláš, a buď liberální v tom, co přijmeš**; nenech se vyprovokovat k horkokrevným debatám (tzv. flame-wars),
- usnadni příjemci život: je dobré na konec dopisu připojit tzv. podpis (angl. signature), kde je uvedeno, kdo jsi, nějaké kontakty na tebe, včetně odpovědní adresy; tento podpis by neměl být delší než asi 4 řádky,
- vždy měj na paměti, komu píšeš; někdy adresa směřuje na jednotlivce, někdy na skupinu,
- neobtěžuj neznámé lidi s žádostmi o pomoc v obecných záležitostech; nemají na to čas,
- používej zaběhnuté zkratky – ušetříš si psaní; např. IMHO (angl. In My Humble/Honest Opinion – Podle mého skromného názoru), FYI (angl. For Your Information – Pro Vaši informaci) nebo BTW (angl. By The Way – Mimochodem); **ber přitom samozřejmě ohled na adresáta – zda jim bude rozumět,**
- než pošleš emotivní odpověď na dopis, počkej raději do rána,
- buď stručný; když odpovídáš na mail, zahrň dost z předchozích mailů, aby bylo jasné, o co jde; není dobré nechávat tam všechny předchozí maily, zbytečnosti vyhoď,
- do Subjectu (Předmětu, někdy také Věc) dej text, který odráží, o co v mailu jde,
- pozor na dlouhé e-maily; měj na paměti, že spousta lidí platí připojení od minuty; tedy, čím delší mail bude, tím to pro ně bude dražší; je dobré neposílat maily větší než 50 kB, zvláště pak ne cizím lidem,
- **pokud si myslíš, že je to důležité, odpověz na e-mail okamžitě a stručně, i když dlouhou a důkladnou odpověď odešleš později,**

- pokud tvůj mail-server umí automaticky e-mail přeposlat na tebou určenou adresu jinam (tzv. forwarding), dej pozor, aby se takto mail nedostal do nekonečného cyklu tím, že si jej budou servery předávat dál a dál.

Mailing-list a News (Konference)

Konference sice již nejsou tak často užívané, ale jsou stále vynikajícím zdrojem informací, ať už při studiu jejich archivů nebo pro získání rychlé odpovědi či rady.

- než něco pošleš, přečti si příspěvky měsíc nebo dva staré; pochopíš tak kulturu skupiny,
- dřív než se na něco optáš, **snaž se to najít ve FAQ** (angl. Frequently Asked Questions – Často kladené otázky); veteránům to docela vadí, když vidí pravidelně, např. každý semestr, znova ty samé dotazy/problémy a někde na síti na ně existují zpracované odpovědi,
- uvědom si, že Tvé příspěvky uvidí opravdu mnoho lidí, včetně např. tvého nadřízeného; proto dávej pozor, co píšeš; měj na paměti, že se příspěvky velmi dlouho archivují a tvá slova budou ještě dlouho uložena na místě, kam má mnoho lidí přístup,
- **předpokládej, že každý mluví za sebe** a že nereprezentuje svoji organizaci (pokud to vysloveně není uvedeno),
- **příspěvky by měly být stručné a k věci; neodbočuj od tématu** (angl. off-topic) a neposílej upozornění na chyby v pravopise či na překlepy; toto tě více než cokoliv jiného označuje za nezkušeného začátečníka,
- Subjecty (Předměty, někdy také Věc) by měly být dle konvencí skupiny,
- **reklama je někde vítána a někde naprosto kamenována**,
- při odpovídání nech původní zprávu na začátku, případně nech tolik textu, aby z něj vyplynul kontext; tím se ujistiš, že lidé budou vědět, na co reaguješ; nekládej zbytečně celý originál,
- **potvrzení doručení, automatické odpovídáče jsou nestandardní a nespolehlivé** vzhledem ke spektru systémů připojených k Internetu; proto zprávy od nich do mailing-listů působí velmi rušivě; zkrátka nepoužívej je,
- **pokud se ti stane, že pošleš osobní zprávu skupině, omluv se**,
- **pokud nesouhlasíš s nějakou osobou, napiš jí raději osobně**, než abys psal do skupiny nebo listu; pokud se debata týká něčeho, co by mohlo ostatní zajímat, můžeš Vaši debatu shrnout pro všechny.

Informační služby (WWW, FTP, telnet a další)

- **jestliže máš problémy s jakoukoliv formou informační služby, začni problém řešit u sebe** – zkontroluj konfigurace, nastavení, spojení apod.; udělej to předtím, než budeš předpokládat, že je chyba na straně poskytovatele a/nebo je to poskytovatelova chyba,
- při přístupu na anonymní účet na FTP serveru je slušností napsat do hesla správný e-mail,
- **NEpředpokládej, že JAKÁKOLIV informace, kterou najdeš, je aktuální a/nebo přesná**; pamatuj, že nové technologie pouze umožňují člověku být vydavatel, ale ne každý objevil zodpovědnost, jakou s sebou publikování přináší,
- pamatuj, že pokud není použita bezpečnostní a autentizační technologie, jakákoliv informace, kterou systému odešleš, bude přenášena Internetem úplně nahá, bez jakékoliv ochrany proti odposlechnutí či zfalšování,
- pokud máš problém se serverem a žádáš o pomoc, poskytni tolik informací, kolik je potřeba, aby se dal problém odhalit.

Interaktivní služby v reálném čase (IRC, ICQ, chat a další)

- jako u jiných prostředí, je lepší nejprve poslouchat, abys poznal kulturu skupiny,
- není nutné každého v místnosti nebo na kanálu zdravít zvlášť; většinou stačí jedno Ahoj nebo něco podobného; užití vlastnosti automatického zdravení u tvého klienta je nepřijatelné chování,
- varuj kolegy, že hodláš přenášet velké množství dat; pokud ti to schválí, můžeš to poslat, ale poslat nechtěnou informaci bez varování je špatně, stejně jako u e-mailu,
- **nepředpokládej, že lidé, které neznáš, si s tebou budou chtít povídat**,
- respektuj pravidla skupiny; najdi si úvodní materiály,

- **pokud uživatel používá přezdívku, alias či pseudonym, respektuj, že si přeje zachovat anonymitu;** dokonce, i když ty a on jste blízcí přátelé, je mnohem vhodnější použít jeho přezdívku; nepoužívej pravé jméno té osoby naživo, pokud nemáš k tomu svolení.

Odkazy

Čada, Lukáš, [Netiquette](#), ČVUT (tento text je základem článku)
Hambridge, S., [RFC1855](#) – Netiquette Guidelines
Rinaldi, Arlene H., [THE NET USER GUIDELINES AND NETIQUETTE](#)
Satrapa, Pavel, [Netiketa](#), LUPA